

על "ג'נסיס רוצה הביתה" מאת ניב-יה דורבן

"למה צרור הדפים הזה מתחזה לסיפור ילדים?
שאלה אותי האחות.
עניתי: מפני שלא כל סיפור,
שגיבורו הוא ילד נועד לילדים,
ועם זאת, כל גיבור היה פעם ילד."¹

תקציר

סיפור-הילדים, "ג'נסיס רוצה הביתה"², בהיר, מובן ויָלְדִי על פני השטח, ומורכב ורב-רבדים מתחת לפני השטח.

שמו נבחר בקפידה (כרומז לסיפורי-בראשית, לחוויות בראשיתיות, ללהקות-רוק ולמושגים מעולם התעופה), כשם שתכניו מושתתים על קלסיקה רבת-פנים – יהודית (תיבת-נח), יוונית (המיתוסים על איקרוס ודדלוס, אודיסס, וכן השיר איתקה) ואירופאית (הנסיך הקטן). ניתן להתבונן בו במשקפי פסיכולוג, מוזיקאי, איש-תעופה וחלל ומבקר-ספרות.

בין התכוון ניב-יה – בעל כתב היד, שעובד לסיפור-ילדים על ידי אמו – לקליידוסקופ המגוון הזה, בין לאו, אם הוציא מתחת ידיו בגיל 19 יצירה כה מורכבת – לאילו פסגות היה עתיד להגיע, לולא נרצח בהיותו בן 25 בלבד?!

מילות מפתח: תשתית; תיבת-נח; איקרוס ודדלוס; אודיסאה; איתקה; הנסיך הקטן.

פתח-דבר

ב-8 במרץ 2003, בשובו מטיוול עם חבריו בנופי נחל הבשור, שעה שפרק את תרמילו מתא המטען, נורה למוות סרן ניב-יה דורבן בן ה-25.³

שמונה שנים מאוחר יותר, מצאה אמו, רחל דורבן, על שלושה עמודים משובצים ומקופלים חיבור נלווה למתנה – בובת ג'ירף קטנה – שנתן בשנת 1996 לחברתו דאז. הטקסט, שהתגלה באקראי זמן רב לאחר שנכתב (בהיותו סטודנט בראשית דרכו, בן 19 בלבד), קומט, נזרק לסל, וכמעט נשאר בו, אלמלא האינסטינקט, שהניע את ידה חזרה אל סל-הניירות להוציאו מאבדון. כתב-היד היה במקורו בפרוזה בעלת מקצב פנימי. כשהבינה האם, כי טמון בטקסט אוצר

1. נ' סמל, ראש-עקום, אור יהודה תשע"ב.

2. נ' דורבן, ג'נסיס רוצה הביתה, איריים: ר' סטולרן, רמת-גן תשע"א.

3. ראו נספח 1.

לילדים, הדפיסה בקלות פסקאות כבתים, חילצה חרוזים מתוך משפטי המקור, ושימרה את השפה "שיועדה לנערה בעברית יפה, ישירה, לא מתיילדת, שפה עשירה ומוזיקלית, שאינה מעבירה מסר דידקטי מעיף. חריזה טבעית ולא מאולצת"⁴.

הסיפור המקורי מסתיים בנסיקת הגיירף "אל עבר השמש שהחלה לשקוע" – סצנה סמלית בעבור המשפחה, שבה התעופף לו ניב-יה, כמו ג'ניסיס, הרחק, בנסיבות שונות לגמרי.

שני הבתים האחרונים, על אודות ילדון, המביט בענני-השמים ומזהה ביניהם גיירף, הם תוספת פרי דמיונה – כמענה לעורך, שהתעקש לרכז את הסיטואציה השמימית, כדי לקרב את סיפור הפנטזיה לילד הרך.

"ג'ניסיס רוצה הביתה" הוא סיפור מחורז לילדים – בהיר, מובן ויָלְדִי על פני השטח, ומורכב ורב-רבדים מתחת לפני השטח, כפי שיוכח בהמשך.

מה בסיפור?

עניינו – בתיאורם של גיירפה וגיירף, הנמצאים בגן-חיות. לה אין שם. שמו – ג'ניסיס. הגיירפה "תמיד שמחה", מהנה פעוטות והורים וזוכה במעדנים אהובים עליה, בניגוד לגיירף.

אמנם

כְּלִפֵּי חוּץ הוּא נִרְאֶה חֵיכָן וְחִבִּיב,

אֶךְ הַכְּלוּב הַסְּגוּר אֶת לְבוֹ מְעַצֵּיב.

במשך היום הוא משתף פעולה עם המבקרים.

כְּשֶׁבָּאִים מְבַקְרִים הוּא מְבִיט לְעִבְרָם,

חוֹשֶׁף אֶת שְׁנָיו בְּחִיּוּד מְלֵא רֶךְ

וְכִשֶּׁהֵם מִתְקַנְּבִים, קוֹרֵא בְּקוֹל רֵם:

"תֵּרְאוּ, אֲנִי מְאוּד גְּבוּהָ וְאַרְףּ!

הוא מצליח להלהיב את הילדים, החפצים להידמות לו ("איזה כֶּף להיות כזה ארוך וגבוה! / ללכת עם הראש בעננים, וככה, ממש כמוהו לפסוע..."). הוא אינו מסגיר את תחושותיו, אבל מרגע שהגן נסגר לקהל, ג'ניסיס "כבר לא שמח בכלל". מודע למצבו, הוא בוכה ואינו מנסה לחבור לנמצאים כמותו בגן-החיות, כדוגמת התנין וההיפופוטם.

בהשוואה אליו, הם

...נְמוּכִים נְמוּכִים.

אֶפִּילוּ אִם יְרִימוּ אוֹתָם עַל הַיָּדִים,

וּבְיַחַד יִצְעֲקוּ "ג'ניסיס!" עַד הַשָּׁמַיִם

גַּם אִם יִצְעֲקוּ בְּקוֹל רֵם וְגְבוּהָ –

4. דבריה, בערב השקת הספר (22 בספטמבר, 2011), מרכז הקונגרסים, חיפה.

הוא תמיד יהיה רחוק מְכַדֵּי שְׂיֹכֵל אוֹתָם לְשִׁמְעַ.

ממה סובל הגירף האומלל?

כיאה לסיפור-ילדים – מפורטות בו סיבות מוכרות להם, כמו: "אין מי שיכסה / את ג'נסיס הגירף. / הוא בודד וקר לו, עד קצה האף", אולם האמת מורכבת יותר.

הוא שואף אל החפש, לפרץ גדר,

לחזור הביתה, אל העולם האחר.

[...]

לִלְבוּ מִתְגַּנֵּב גְּעֻגוּעַ

לְמָקוֹם שְׂמִמְנֵנוּ הוּא כָּא:

לְסוֹאֵנָה שְׁבָה נוֹלֵד,

לְגִשְׁמִים וְלִגְבָּעָה.

הוא רוצה לדהר במרחב הפתוח,

לחוש בפניו את משב הרוח.

ובעיקר,

הוא שותק ונאנח: "אין לי נפש תאומה –

איש אינו מבין אותי על פני האדמה!"

המאבק הפנימי בין רגעיו הנעימים, כביכול, במשך היום לבין לילותיו העצובים – מוצא את איזונו באמצעות חלום "על צפורי שיר, על נחל ואגמים / על מזון שאפשר ללקט מהעצים", וחשוב מאלה: "על אבא ואמא שפוסעים לצדו".

בחלומו מומר צווארו הארוך ברגלים ארוכות, ונוספות לו כנפי תעופה, המאפשרות לו להימלט מכלאו.

הסיפור אינו מתאר את שיבתו בחלום אל הסוונה, מקור כיסופיו, אלא "אל עבר השמש שהחלה לשקע". הכותב מסתפק בתיאור הדרך, ולא בהגעה אל היעד.

עניינו של הסיפור אפוא בתיאור השאיפה לצאת לחופשי, כדי לחזור למחוזות-ילדות – לגן-העדן האבוד. אולם אפילו הילדון הקטן, המביט בענני-השמים ומבחין ביניהם ב"גירף בצורת ענן", יודע – על אף ישנוניותו וגילו – כי "פשוט לא יכול להיות – אין בשמים חיה שכזאת".

משמעויותיו הסמליות של הסיפור

הגירף, שאינו יכול להסתפק במנעמי-חיים זמניים ומשניים ובוחר להימלט בלילות לעולם הדמיון: לסוונה, להוריו ולחופש נטול-גבולות – מסמל 'ארוכי צוואר' למיניהם; כאלה המסוגלים לראות למרחקים, כְּמִהֵי חופש מכל סוג – פיזי ואינטלקטואלי, הכלואים בכלובים

חונקים, גם כשהם כלובי-זהב.

לעומתו, מסמלת הגירפה – גרסתו הנקבית – את המסתגלים למצב כפוי מלכתחילה. כל-כולה לא באה אלא כדי לשמש היפוך לגירף העצוב. היא אינה סובלת מכליאתה בגן-החיות העירוני; להפך, היא אוכלת מעדנים שהיא אוהבת, כלחם עם אבוקדו, ולעתים גם "מיונוז-גירפים משֶׁבֶּח". גם כאשר אין היא מקבלת מיונוז-גירפים ללא הגבלה: "כדי שלא תהפך להיפופוטמה, / שעברה מתיחת גוף", אינה מתלוננת.

מרגע שנחשף הרובד הסמלי של הסיפור, מתברר, כי טורים רבים בו אינם פשטניים עוד. כך, למשל, הטור "לב גירף בין הצלעות סגור, אף פעם לא רואים געגוע באֶפֶן ברור", אינו מכוון לגירף בלבד, אלא לאותם בני-אנוש, שאינם מסגירים לעולם את מאווייהם האמיתיים. באופן דומה מסמלים התנין וההיפופוטם – חיות עצומות-ממדים – לא את עצמם בלבד, אלא את בעלי-היכולות הבלתי-מנוצלות, את נמוכי-הרוח ונעדרי-התשוקה לחופש ולעצמאות בכל מובן שהוא.

...נְמוּכִים נְמוּכִים.

אֶפֶילוֹ אִם יִרְיֵמוּ אוֹתָם עַל הַיָּדַיִם,

וּבְיַחַד יִצְעֲקוּ "גְ'נְסִיסוֹ" עַד הַשָּׁמַיִם

גַּם אִם יִצְעֲקוּ בְּקוֹל רֶם וְגְבוּהָ –

הוא תמיד יהיה רחוק מְכַדֵּי שִׁיּוּכֵל אוֹתָם לְשִׁמְעַ.

היטיבה להבין זאת מאירת הסיפור, רחל סטולרו,⁵ שהנמיכה את התנין וההיפופוטם יותר מכפי הצורך, ולשניהם העניקה מבט מטומטם, שאינו מסוגל להבין על מה ולמה הגירף בוכה.

דומה, כי תיאור מיקומם ביחס לגירף ("מימינו התנין, / משמאלו ההיפופוטם") קורא תיגר על התפילה, הנאמרת בקריאת-שמע על המיטה, "מימיני – מיכאל, משמאלי – גבריאל, ועל ראשי – שכינת-אל". מיכאל וגבריאל מְגַנְּיִם על המתפלל. התנין וההיפופוטם אינם מסוגלים, כמובן, לכך – בגין 'נמיכותם' הרב-משמעית.

גם הטור, "הוא תמיד יהיה רחוק מכדי שיוכל אותם לשמע", אינו מתייחס אל הגירף בלבד, אלא לכל אותם עילויים וגאונים, שאינם מסוגלים להקשיב לבני-מינם ב'כלא' אנושי מגביל ומוגבל.

האם דמות הכותב מסתרת בגירף?

אין לדעת, אולם אמו אינה שוללת אפשרות כזו.⁶

לסיפה של הסיפור – משמעות כפולה:

אמנם הילדון, המביט בענני-שמים ורואה ביניהם יצור בעל-כנפיים, מבין, ש"פשוט לא יכול להיות – אין בשמים חיה שכזאת".

אולם כותבת הסיפה (כמוסבר לעיל), אמו של ניב-יה,⁷ סבורה כי

5. על שיקוליה כמאירת ועל הערכת איווריה – ראו נספח 5.

6. ראו נספח 2.

וכשאני חולמת אותך, אני יוצרת אותך.
לא בהתעברות שבמעשה ההולדה
אבל בבטני ובעליות הלב המנושלות.

יש אפוא "חיה שכזאת"!

עם זאת, בשיר זה עצמו מהלכת האם בנתיבים מקוטבים: היא יוצרת את בנה מחדש "בעליות הלב המנושלות" – תחושה מקבילה לגעגועי הגירף בסיפור – אך גם מודעת לעובדה הכואבת, כי "שקוף כל כך / אותך לעולם לא אראה".

ג'נסיס – על שום מה?

GENESIS באנגלית פירושו בראשית. ואכן, הגירף, גיבורו של הסיפור, מתגעגע לימי-ילדותו, לראשית-חיו, "למקום שממנו הוא בא". כך בפשטות.

לדעת דודו של ניב-יה, הפסיכולוג, יהושע דורבן, "ג'נסיס רוצה הביתה" – נוגע בשתי סוגיות יסודיות בנפשו של ילד, המלוות אותו – ואת כולנו – לכל אורך חייו: נושא הגעגוע או האבדן – מחד גיסא, וכוחם של הדמיון והפנטזיה – מאידך גיסא.

בעומק ובדקות הבנה לנפשו של הילד, מציב ניב-יה באומץ במרכז ספרו לא רק את הילד החולם, כי אם גם את הילד המתגעגע בדמותו של ג'נסיס הגירף. ניב-יה בוחר בעבורו את השם ג'נסיס, בראשית, כאילו כדי לרמוז על חוויות בראשיתיות עתיקות-יומין – כמו אומר לנו: בראשית היו האבדן, הגעגוע והיכולת לדמיין.⁸

מתוך תמיהה על בחירתו של ניב-יה, סטודנט בסמסטר השלישי ללימודיו בפקולטה לאווירונאוטיקה ומדעי-החלל בשנת חיבור סיפור-הילדים שלו, בתיאור גירף כלוא בגן-חיות – חיפש אביו, דוד דורבן, פרופסור לאווירונאוטיקה ומדעי-החלל בטכניון אחר מקומם של גירפים וג'נסיס בעולמו דאז.

הקשר המידי לשם הגירף בסיפור הוא, כמובן, להקת-הרוק "ג'נסיס", אשר בשנת כתיבת הסיפור (1996) הייתה בשיא-תהילתה.⁹ להקת-רוק נוספת בשם "גירף" הייתה פעילה באותה תקופה, ואף הוציאה באמצע שנות התשעים אלבום משותף עם להקת ג'נסיס.¹⁰

יש להניח, כי ניב-יה – נער עתיר-כשרונות, שלמד וניגן על חליל-צד במשך שמונה שנים – הכיר

7. ר' דורבן, 'איך הלכת כך', ניב-יה דורבן ז"ל, אוהזר מתוך <http://www.neevya.co.il>

8. ראו נספח 3.

9. ראו: ג'נסיס מבראשית ועד היום: ביוגרפיה מלאה של הלהקה, אוהזר מתוך <http://mitkadem.homestead.com/genesis.html>

ראו עוד: ג'נסיס / להקה, ויקיפדיה, אוהזר מתוך

(http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%92%D7%A0%D7%A1%D7%99%D7%A1_%D7%9C%D7%94%D7%A7%D7%94)

10. ראו: ג'ירפות', MOOMA.com: המוסיקה של ישראל, אוהזר מתוך <http://mooma.mako.co.il/artist.asp?ArtistId=2150>; על האלבום המשותף ראו בתוך http://en.wikipedia.org/wiki/Kevin_Gilbert

את להקות-הרוק הללו ובחר לכנות את גיבור סיפורו בשמן. מעניין יותר הוא ניסיונו של האב לחבר את עלילת הגיור עם עולם האווירונאוטיקה והנדסת-החלל – תחום משותף לו ולבנו.¹¹ ניתן אפוא להניח, כי הבחירה בשם ג'ניסיס איננה מקרית. מקורותיה הם ספק פסיכולוגיים, ספק מוזיקליים, ספק קשורים לעולם התעופה, ואולי כל אלה יחדיו.

על תשתיותיו הספרותיות של הסיפור

לסיפור – תשתיות אחדות, החל – במקרא, עבור – למיתולוגיה היוונית והרומית, וכלה – בקלסיקה אירופית.

בערב השקת הספר העלה דוד דורבן אפשרות, שסיפור הילדים קשור לסיפור המקראי על **תיבת-נח**. לדבריו, גרס ניב-יה, כי היונה, ולפניה – העורב, לא היו אלא 'מזל"ט המודיעין הראשון בהיסטוריה'¹² – קישור מעניין למעוף הגיור, אך אין להסתפק בו:

ג'ניסיס כלוא בגן-חיות, כשם שנח וכל מי שהוכנס על ידו לתיבה כלואים בה. זה – כמו נח ומשפחתו – כמהים לחופש. נח הכניס זוגות לתיבה, ובסיפור מתוארים ג'ירפה וג'ירף. היונה שבה אל התיבה בפעם הראשונה, כי "לא מצאה מנוח לכף רגלה" (בראשית ח 9). גם הגיור אינו מוצא מנוח לעצמו. אולם נח משלח את היונה, ואילו הגיור מסתלק מגן-החיות בעצמו. היונה יוצאת מהתיבה בפועל; הגיור זוכה לכך רק בחלומו.

המדרש בבראשית רבה לג, יא מקשר בין שני הטקסטים באופן נוסף:

הגיור נכסף לגן עדן ילדותו, ובמדרש מצאנו, כי עלה-הזית שבפיה – הובא על ידה מגן-עדן. ספק, אם מדרש זה עמד מול עיניו של הכותב הצעיר, אולם מרגע שיצירתו התפרסמה, כבר איננה בחזקתו, וייתכן מאוד, שהיא מכילה יותר ממה שהתכוון.

מעניין לציין, כי הקשר אל יונה-ציפור, מצוי גם באיורי הספר. לצד חיות גדולות-ממדים, נמצא בסוונה המדברית גם שתי ציפורים, בוודאי כהמחשה ל"צפרי שיר", המוזכרות בטקסט, אך אולי גם כרמיזה לעורב וליונה מתיבת-נח, או ליציאה הכפולה של היונה מתיבת זו.

בנוסף למקרא, ניתן לזהות בסיפור יסודות מיתולוגיים, הקשורים במיתוס היווני על **איקרוס** **ודדלוס**:

כידוע, איקרוס – בנו היחיד של דדלוס – היה ילד פזיז, מגושם וחסר-כישורים אמנותיים. אביו, לעומת זאת, היה מהאמנים והממציאים המוכשרים ביותר ביוון. לבקשת המלך מינוס מכרתים, הוא בנה את הלבירינת – מבוך, שנועד להסתיר מהעולם את המינוטאורוס, בנה של אשת מינוס. לאחר שהסתיימה בניית המבוך, כלא מינוס את איקרוס ואת דדלוס במבוך, כדי ששום איש חי, חוץ ממנו, לא ידע על סודותיו של הלבירינת.¹³ השניים שנכלאו – חיפשו דרכי-הימלטות מהשבי: הם הכינו לעצמם כנפיים מנוצות-ציפורים, ואותן הכינו בעזרת חוטים ושעווה או דונג. טרם

11. ראו **נספח 4**.

12. שם.

13. לפי גרסה אחרת, נכלאו השניים במבוך, כיוון שדדלוס עזר לתאוס במשימתו להרוג את המינוטאורוס. גרסה נוספת מספרת, שהמלך כלא אותם במגדל גבוה, ולא במבוך.

המראתם הזהיר דדלוס את איקרוס, לבל יתקרב לשמש, שכן זו עלולה להמס את כנפיו. איקרוס הצעיר והפזיז, שהיה כה מרוצה מהבריחה, התלהב מהתעופה, שכח את הוראות אביו, התרומם מעלה-מעלה, עד שחום השמש המס את הדוגג של כנפיו, והוא נפל מטה לתוך הים.¹⁴

ההימצאות בשבי – משותפת לשני הסיפורים :

כמו איקרוס ודדלוס – גם ג'נסיס חולם להצמיח כנפיים, ובעזרתן – להימלט מהשבי.

הוא מדמיון, "שיש לו כנפיים. / בעזרתן הוא מתעופף לו הרחק וגבוה".

בשני הסיפורים מוזכרת שמש. אמנם זו של ניב-יה כבר "החלה לשקוע" – בניגוד למיתוס היווני.

בשני הסיפורים מתוארת דמות אָמֶן – גלויה במיתוס היווני (דדלוס), וסמויה בסיפור-הילדים (ג'נסיס).

כמו איקרוס – גם הגיירף אינו שב למחוז-חפצו, הגם שהנסיבות שונות.

אגב הזיקה למיתוס היווני – ייתכן, כי העובדה, שהסיפור אינו מתאר את הגעתו של ג'נסיס על כנפי-דמיונו לסוונה ולמחוזות-ילדותו, אלא מסתפק בציון היעד, "אל עבר השמש", נשען במשהו – על דרך ההיפוך – על מסעותיו של אודיסאוס, מלכה הקדום של איתקה. משעורר אודיסאוס את תמות פוסידון,¹⁵ הוטל עליו להפליג במשך עשר שנים בדרכו חזרה לממלכתו. איתקה הייתה נגלית לעיניו בדרכו, ומשהתקרב אליה בספינתו – הייתה נעלמת. הרפתקאותיו ותלאותיו מתוארות, כידוע, באודיסאה מאת הומרוס.¹⁶

באודיסאה – נושאים רבים :

בין הבולטים שבהם מצוי נושא 'השיבה המאוחרת', שהיא שיבה הרואית ומלאת-סיפוק – בניגוד לשיבה המאוחרת הנכשלת, השכיחה יותר בספרות, והקיימת גם ב'ג'נסיס רוצה הביתה'. אודיסאוס שב לאחר עשרים שנה;¹⁷ ג'נסיס לא חזר מעולם בפועל למחוזות-ילדותו.

עוד ייתכן, ש"ג'נסיס רוצה הביתה" מושפע מהשיר, "איתקה", מאת קונסטנטינוס קוואפיס,¹⁸ בתרגומו של יורם ברונובסקי,¹⁹ המעדיף את ההנאה מהדרך – על ההגעה ליעד.

---

14. דדלוס הגיע אל איקרוס מאוחר מדי. הנער כבר טבע. באבלו קילל דדלוס את כישרונותיו, שהביאו למותו של ילדו, וקבר אותו על אדמת האי, שמרגע זה, לפי המסורת היוונית, נקראה איקרה (היא כרתים) על שמו של איקרוס. אוחזר מתוך

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%99%D7%A7%D7%90%D7%A8%D7%95%D7%A1>

גרסה אחרת – במיתולוגיה הרומית. ראו בתוך <http://www.realms.co.il/PageDisplay.asp?Artnum=80>

ראו גרסה עברית למיתוס: 'הבלדה על איקרוס ודדלוס', מילים: קובי לוריא, לחן: מירון מינסטר, ביצוע: להקת חיל האוויר, שירונט, אוחזר מתוך <http://www.shiron.net/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=579&wrkid=964>

גרסה נוספת: 'איקרוס ודדלוס', מילים: אהוד מנור, לחן: שם טוב לוי, ביצוע: רבקה זוהר, lifemusic, אוחזר מתוך <http://www.lifemusic.co.il/songs.php?id=4358>

15. אשר נוטר לו על שעיוור את עינו האחת של בנו, הקיקלופ.

16. שמו המקורי של מחבר האודיסאה היה, כידוע, מגדיגנס, שהיה עיוור. משמעות המלה הומרוס ביוונית היא עיוור. הומרוס הוא אפוא שם פְּאֹל.

17. אודיסאוס נעדר מביתו 20 שנה: 10 שנים – עקב מלחמת טרויה, ו-10 שנים נוספות – בשל המסע חזרה לביתו.

18. או: קונסטנטינוס (Constantinos Kavafis), גדול משוררי היוונית המודרנית (נולד ב-29 באפריל 1863 ומת באותו תאריך בשנת 1933 באלכסנדריה שבמצרים), איש התרבות הים-תיכונית החדשה. הוא מעיד על עצמו, שעוב את מצרים בגיל צעיר מאוד, ורוב ילדותו עברה עליו באנגליה. מאוחר ביקר ביוון, אך לפרק-זמן קצר בלבד. הוא גר גם בצרפת. בנעוריו גר שנתיים בקונסטנטינופול. השיר נכתב ב-1911.

19. ק' קוואפיס, כל השירים², תרגום: י' ברונובסקי, ירושלים תשנ"ה, עמ' 48-49.

הנה טורי השיר הרלוונטיים:

כי תצא בדרך אל איתקה
שאל כי תארך דרךך מאד
מלאה בהרפתקאות, מלאה בדעת.
אל תירא [...]
אל תירא את פוסידון המשתולל.
לעולם לא תמצאם על דרךך
כל עוד מחשבותיך נשאות, ורגש מעלה
מפעים את נפשך ואת גופך מנהיג.

וכל הזמן חשב על איתקה
כי יעודך הוא להגיע שמה.
אך אל לך להחיש את מסעך
מוטב שימשך שנים רבות.
[...]

איתקה העניקה לך מסע יפה
אלמלא היא לא היית כלל יוצא לדרך.
יותר מזה היא לא תוכל לתת.

"אל לך להחיש את מסעך / מוטב שימשך שנים רבות" – מציע השיר. הדרך עצמה היא התגמול.
זו התמורה, שיכולה איתקה להציע. כך – גם בסיפור הילדים.

ההכיר ניב-יה את האודיסאה?

יש להניח שכן.

ההכיר את השיר?

אולי לא, אך טעם, ללא צל של ספק, את טעמי שירו.

יותר מכל משוחח "גינסיס רוצה הביתה" עם הנסיך הקטן.²⁰

כדרכה של שיחה, עתים הוא מסכים, עתים – מתנגד. התמודדות עם בדידות ועם חתירה לחופש
– משותפות לגירף ולנסיך הקטן. גינסיס עף בכנפי-דמיונו אל עבר שמש שוקעת, כשם שהנסיך
הקטן מתענג על שקיעות-השמש (ש"שקיעות השמש חביבות עלי מאוד", עמ' 24). ערוב שקיעת

20. א"ד סנט-אכזופרי, הנסיך הקטן, תרגום: א' לרנר, תל-אביב תשנ"ט.

על "גינסיס רוצה הביתה" מאת ניב-יה דורבן

השמש עם בדידות (כדברי הנסיך הקטן אל הטייס: "טוב לראות את שקיעות השמש כשהנך עצוב מאוד", עמ' 25) – משותף אף הוא לשני הסיפורים:

צבע שערן של הנסיך הקטן – תלתלים זהובים – כצבעי הגיירף ("צבעי צהב וחום").

הפער העצום, הקיים בין תפיסה ילדית לבין השקפת-עולם גברית, הוא נושא מרכזי, מפותח ומודגם ב"הנסיך הקטן", ומצוי ברמז בטקסט של "גינסיס רוצה הביתה" (ובאופן גלוי – באיוריו). עולמו של הנסיך הקטן הוא עולם של פנטזיה ללא-גבולות. גם הגיירף האומלל בוחר בה. הגיירפה המרוצה ב"גינסיס רוצה הביתה" – מזכירה במשהו את השושנה, 'זוגתו' המפונקת של הנסיך הקטן, אם כי האחרונה נרגנת, מנצלת ומרוכזת בעצמה ללא השוואה לגיירפה ה"שמחה".

שני הסיפורים הם סיפורי-מסע:

מסעו של הנסיך הקטן מורכב ממסעות רבים. גינסיס עף על כנפי דמיונו ליעד אחד בלבד.

כיווני המסעות שונים: הנסיך יוצא מהשמים (-מכוכבו) אל כוכבים אחרים, ביניהם גם הארץ. גינסיס עף מהארץ אל השמים, אולם סיבת היציאה – אי-נחת ממצב קיים – שווה.

מסעותיו של הנסיך הקטן מורכבים פי כמה ממסעו של גינסיס, שכן גינסיס, נכסף לחופש האינסופי שחווה, לפני שנכלא בגן-החיות, כמו גם לידידות-אמת.

לְלִבּוֹ מִתְגַּנֵּב גִּעְגּוּעַ

לְמִקּוֹם שֶׁמִּמְנוּ הוּא בָּא:

לְסֻאֲנָה שֶׁבָּהּ נוֹלֵד,

לְגִשְׁמִים וְלַגְבְּעָה.

הוּא רוֹצֵה לְדַהֵר בְּמִרְחֵב הַפְּתוּחַ,

לְחַוֵּשׁ בְּפָנָיו אֶת מִשֵּׁב הָרוּחַ.

הוּא שׁוֹתֵק וְנֹאנֵחַ: "אֵין לִי נֶפֶשׁ תְּאוֹמָה –

אִישׁ אֵינוּ מִבֵּין אוֹתֵי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה!"

לעומתו, תר הנסיך הקטן בעולם – בחפשו אחרי אישיות בעלת-ערך אמיתי, אך הוא פוגש רק טיפוסים מגוחכים, הלכודים בתוך בדידותם (המלך, הרברבן, השיכור, איש-העסקים, מדליק הפנסים והגאוגרף). הנסיך הקטן המום מכך, שהגאוגרף עוסק בקליפת-החיים, אך מפסיד את הדברים החשובים, פשוטנה הרומזת לגעגועי-האדם לאשת-בריתו. הוא מחפש עולם בעל-משמעות, אך מוצא עולמות ריקים. שיחותיו עם כל אחת מהדמויות מעידות על נקודות-מוצא שונות של הדוברים, כפי שנמצא בהכללה בפרק, המתאר את פגישתו עם איש-העסקים: "בעניינים חשובים ורציניים היו לו לנסיך הקטן השקפות שונות מהשקפותיהם של המבוגרים" (עמ' 47). לא נמצא מורכבות מעין זו ב"גינסיס רוצה הביתה".

את המפגש עם השועל, שבהתחלה נראה זר ומוזר, אך מתברר, שהוא המלמד את הנסיך הקטן מהי ידידות עמוקה ואיך יוצרים קשר אמיתי – ניתן להקביל לחיפושיו של גינסיס אחר נפש תאומה וידידות עמוקה ("הוא שותק ונאנח: "אין לי נפש תאומה – / איש אינו מבין אותי על פני

האדמה!"²¹), אולם – בניגוד ל*הנסיך הקטן* – אין מי שיסייע לו. שועל או בן-דמותו אינם נקרים בדרכו.

אחרי חיפושים רבים – הולך הנסיך הקטן לצפות בשקיעת-החמה, אך כוכבו כל כך קטן, שדי לו להזיז את כיסאו בכמה מטרים, כדי לצפות בה. בסופם של מסעותיו הוא מבין אפוא, כי אין צורך ללכת רחוק – כדי לזכות באושר. הוא כאן. אושרו של ג'ניסיס איננו כאן, אלא שם, הרחק – בעולם של דמיון.

סיומי-הסיפורים דומים:

הילדון, המביט בפליאה בשמים בסוף הסיפור ומשתאה למראה ג'ירף בצורת ענן – מזכיר את שורות-הסיום של *הנסיך הקטן*: "שאו עיניכם אל השמים ושאלו את עצמכם: האם אכלה הכבשה את השושנה, כן או לא?" (עמ' 90).

אכזופרי חותם את סיפורו בשאלה; דורבן – בסימן-קריאה, שכן לחיבתו הראשונית של הילדון: "ג'ירף בצורת ענן!"²², נשללת בסופו של הסיפור:

פְּשׁוּט לֹא יָכוֹל לְהִיּוֹת –

אֵין בְּשָׁמַיִם חַיָּה שְׂכֹזָאֵת!

ועוד. לדרך האחרון של "ג'ניסיס רוצה הביתה" צורף צילום כתב-היד המקורי, שבחלקו התחתון נמצא ציור של יצור רב-זרועות, שניתן לו הסבר: "נחש שאכל ג'ירף". והרי זו הרישה של הנסיך הקטן, שמספרו צייר נחש-בריה שעיקל פיל, שמבוגרים ראו בו כובע...

זהו קישור פשוט. ניתוחה של ג'דסי מאפשר להצביע על קישור נוסף:

לדעתה,²¹ הנסיך הקטן הגיע לכוכב ארץ כדי ליצור קשר עם בני-האדם, אך נראה, כי אין להם זמן בשבילו. הם חולפים על פניו ברכבות מהירות. במקום ליצור עמם קשר, הוא חובר נגדם עם השועל, אשר לו יש דווקא זמן לידידות, כי הרי הוא מתקיים מגזלה. הוא גוזל מבני-אדם את התרנגולות ואת הנסיך הקטן. מטרתו של הנסיך הקטן לא הושגה: הוא ביקש קרבת-אדם. הוא ביקש כבשה; הוא ביקש תמימות, אך קיבל שועל. בניסיונו הגורלי לצאת מעצמו, הוא מגיע אל הנחש, וכדי לא למות מבושה ומכאב הוא בוחר להיבלע בתוכו ולהפוך לאידאה מופשטת. לפי הסבר זה, לא רק הילדון בסיפור "ג'ניסיס רוצה הביתה" מבין, ש"אין חיה שכזאת". גם הג'ירף. לכן הוא נאכל על ידי נחש בציור שבכתב-היד המקורי.

חשיפת הקשרים בין שתי היצירות הללו – מאפשרת לעבות דמויות-משנה ב'*ג'ניסיס רוצה הביתה*': למשל, דמות הג'ירפה אינה מתפתחת בסיפור-הילדים. היא מתוארת כמאושרת וכשמחה בחלקה, לא מעבר לכך, אך ייתכן, שהתבוננות עמוקה בשושנה, המופיעה ב*הנסיך הקטן* – מאפשרת לזהות פן סמוי בג'ירפה – מקבילתה ב'*ג'ניסיס רוצה הביתה*', שכן באופן מפתיע השושנה היפה, אך גם הקוצנית, הגאוותנית, המגונדרת והתובענית – מסוגלת להתוודות על אהבתה לנסיך ["יאני אוהבת אותך, כמובן, ואשמתי היא שהדבר לא נודע לך" (עמ' 34)], מציעה לו להיות מאושר ("השתדל נא להיות מאושר" (שם)), ומוכנה לוותר עליו ("אל נא תוסיף להתמהמה...]. החלטת להסתלק מכאן – קום ולך-לך אפוא!" (שם)].

21. נ' ג'דסי, רצייתי להיות ילדת פלא, תל-אביב תשנ"ב. ראו גם נ' ג'דסי, 'הנסיך הקטן ואני – ניתוח', בוקיפונט (1990), אוהור מתוך <http://bookyfont.co.il/the-little-prince-ng.html>

אולי גם בגיירפה יש יותר מהנראה לעין?! אולי נינוחותה אינה מעידה על תמימותה, אלא היא נובעת מהבנתה, שמוטב להשלים עם היותה שבויה בגן-חיות עירוני – מאשר להימצא בעצבות מתמדת!?

ניב-יה לא התכוון להוציא לאור ספר-ילדים. הייתה זו, כנזכר לעיל, יוזמת אמו. הוא היה צעיר מאוד, כשכתב את הסיפור לחברתו, ללא כל כוונת פרסום ובתמימות, שאמנם יש בה רמזי-עומקים – אך לא למעלה מזה.²²

בכל זאת, נראה, שהצבת "ג'נסיס רוצה הביתה" מול הנסיך הקטן בתחומים הנזכרים – מאפשרת לראות בשושנה ובגיירפה דמויות מקבילות, על כל המתחייב מכך (כולל תיאור סמוי של מערכת-היחסים בינו לבין חברתו, שקיבלה ממנו בובת ג'ירף, אשר אליה צורף סיפור-הילדים. אם הוא הגיירף, שמא היא הגיירפה, זו השְׁמִיקָה בחלקה מתוך השלמה?! ואולי שניהם כאחת מסומלים בגיירף, הנישא על כנפי דמיונו לעולם אחר חופשי, נטול-גדרות, צוויים וחוקים!?)

לדעת רבים,²³ נוקט המחבר המובלע מן הנסיך הקטן עמדה ברורה כלפי הנאציזם, בעיקר – באמצעות עצי הבאובב והרי-הגעש, הנטועים בכוכבו של הנסיך :

מחריד במיוחד הוא המראה של שלושה עצי באובב ענקיים, האוחזים את הכוכב הקטן בשורשיהם, ומאיימים לפוצץ אותו. זרע הבאובב דומה לזה של השושנה, לכן התייחסו אליו בשלוות-נפש. התעצלו לנכשו, כי לא ראו את הסכנה שטמונה בו. מפרשי הסיפור סבורים, כי עצי הבאובב מסמלים כוחות-רשע, הנראים תמימים בתחילתם, אך אם אין מכים בהם מיד, הם מתפתחים למפלצות. הנסיך הקטן עסוק בניכוש אינסופי של שורשי באובב, המנסים להתעצם בכוכבו, וכן בגריפת לועי שלושת הרי הגעש הכבויים בו, אשר רוצים לומר, שגם על הר-געש כבוי יש להשגיח היטב. לא נוכל למצוא מעין אלה ב"ג'נסיס רוצה הביתה", אלא אם כן נתעקש לזהות בגן-חיות עצמו סמל למתקני-כליאה, ששימשו למעשי-זוועה בתקופת-הנאציזם ובתקופות אחרות.

ולמי שסבור, שהקשר בין שני הסיפורים עדיין מאלץ משהו, נוסף, כי דוד דורבן סיפר בערב ההשקה, שבחורף 2004 (כשנה לאחר רצח בנו) מצאה המשפחה על חלקת-הקבר כרך של הנסיך הקטן עם מכתב נלווה, ספוגים בגשם. הדיו נמסה ודהתה, אבל ניתן היה לקרוא את ההקדשה, ציטוט מתוך הספר "אין לך דבר מצער יותר מאשר לְשַׁלֵּחַ ידיד, כי לא כל אדם זוכה לרעי" (עמי 19). ברוח זו כתבה רחל דורבן בסוף הסיפור: "כמו הגיירף, גם ניב-יה התעופף לו הרחק וגבוה, אל עבר השמש שהחלה לשקוע, והותיר את קרוביו עם דמעת גירפים ארוכה-ארוכה".

22. כפי שניסחה אמו בערב השקת הספר: "אני מודעת לכך כי הסיפור אינו נקי מפגמים: במושגי עולם הספרות דמות הג'ירפה שהבליחה בתחילת הספר, איננה מתפתחת, וחסרת סיום כהלכה. קו מנחה, שעוגן בחוזה עם ההוצאה היה, כי אין לגרוע מהטקסט, מאחר שהכותב איננו עמנו, ותפקידנו – להגן על המקור וכוונותיו. כך מצאתי, שיש לראות בחיסרון – דמות הג'ירפה, הכול-כך חיינית – גם את ההנצחה, דמותה תשמש אנטיזה לדמות הג'ירף ותחדד את ההבדל בין השניים".

23. ביניהם, ש"ח אבינר, 'הנסיך הקטן כספר מוסר', כי מציון, אוהזר מתוך <http://www.kimizion.org/maamar/wjg70a.doc>

חתימה

סיפור-הילדים "ג'ניסיס רוצה הביתה" הנו אפוא בבחינת מעט המכיל את המרובה. שמו נבחר בקפידה (כרומז לסיפורי-בראשית, לחוויות בראשיתיות, ללהקות-רוק ולמושגים מעולם התעופה), כשם שתכניו מושתתים על קלסיקה רבת-פנים – יהודית (תיבת-נח), יוונית (איקרס ודדלוס, איתקה) ואירופית (הנסיך הקטן). ניתן להתבונן בו במשקפי פסיכולוג, מוזיקאי, איש-תעופה וחלל ומבקר-ספרות.

בין התכוון ניב-יה לקליידוסקופ המגוון הזה, בין לאו, אם הוציא מתחת ידיו בגיל צעיר כל כך, בלא כל כוונה של פרסום, אלא סתם כך – כחיבור נלווה למתנה – יצירה כה מורכבת (הגם שאינה מושלמת) – לאילו פסגות היה עתיד להגיע, לולא נרצח בדם קר!:

נספחים

1. ניב-יה דורבן – עתודאי בחיל האוויר, בוגר מצטיין של הפקולטה לאווירונאוטיקה בטכניון, שהועסק בפרויקט רגיש בתחום מסוקי האפאצ'י – נהרג על ידי טירון שתוי ועריק במדי-צה"ל מבסיס "מחווה אלון", שעבר ברחוב באקראי, כשהוא נושא רובה M16 טעון וזרוך. דורבן לא הספיק לזוז או לומר משהו. יודוב השתוי לחץ על ההדק ופגע בבטנו של דורבן – תוך ניסיון לגנוב את רכבו הצבאי והותירו מדמם למוות על מדרכה ברחוב השופטים בתל-אביב.

2. כדבריה בערב השקת הספר: "זוטות-חיינו מצויות בנימים תת-קרקעיים ובעורקים עקלקלים, שמשתרנים בתוך מארג-היצירה, לפעמים באופן לא-מודע. ייתכן, כי הסיפור נע על הקו הדק שבין אוטוביוגרפיה לפיקציה, ובתוכה פיזר ניב-יה חלקים של עצמו. מכאן, שגם בסיפור דמיוני זה, קיים אולי גרעין של אמת [...] "הגירף, אולי ניב-יה (עתודאי בן 19 בעת כתיבת הסיפור) חי במשטר-חיים מייגע: יומיים לאחר בחינות-הבגרות – התגייס ויצא לטירונות, אשר חזר ממנה ממש לפני תחילת לימודיו בטכניון. במהלך שנת הלימודים ובנוסף לעבודותיו השונות – גויס לאימונים, להשלמות צבאיות, וכן נחשף לחברת סטודנטים בוגרת ממנו ולמערכת-לימודים מחייבת. ייתכן, שחש שבוי במסגרת הכובלת, והיה עליו להמציא עולם מקביל, שבו חוקי-המציאות מתבטלים, עולם, שכיסופים ומשאלת-לב – מובילים לתנופה, לתושייה ולדמיון של ממצאים – כדי להיחלץ ולעוף למקום פשוט ואחר".

בהקשר אחר הוסיפה: ייתכן, שתיאר את הגירפה המתוארת בחן כה רב, כאוהבת לחם עם מיונו ואבוקדו, כי בדף-הקניות השבועי שלה הופיעו אז שני מצרכי-חובה: אבוקדו ומיונו "תלמה".

3. "לפי הפסיכואנליזה, ניתן לאמר כי אנו נולדים מתגעגעים, שכן תמיד אנו נאלצים לאבד משהו, להיפרד ממשהו. הדרך להתמודדות עם האבדן והגעגוע היא לא רק דרך מציאת תחליפים ממשיים ומציאותיים (כפי שמתואר בספר: ילדים צוהלים ומתפעלים, או פרוסת לחם עם אבוקדו ומיונו-ג'ירפים), אלא גם, ולפעמים רק, דרך סיפוק הכמיהה והרגעת הכאב דרך החופש האינסופי שבתנועת הדמיון.

מהו אותו געגוע, שמתאר ניב-יה כך:

"אבל אף אחד לא יודע שגם ג'ירף מסוגל להתגעגע. מעולם לא נראה ג'ירף בוכה או דומע. לב ג'ירף בין הצלעות סגור, אף פעם לא רואים געגוע באופן ברור?" אנו מתגעגעים אל החופש של גן-העדן האבוד, המקום ממנו גורשנו. לרָחֵם אמנו, המסמל בנפשנו את הַקְּלָה, החופש וההתמזגות הטוטלית, את ההבנה והסיפוק ללא מילים, מכוח המחשבה והרצון בלבד. אנו מתגעגעים אל החוויה, לחוויה של שלמות. אנו מתגעגעים לכל היקר לנו אשר איבדנו ומתגעגעים לעצמנו בו, בתוכו. אנו מתגעגעים למי שהיינו, למי שהיינו יכולים להיות

ולמה שכבר לא נהיה. מתגעגעים למה שנותר לנו מהאחר ולמה שנותר בו מאתנו במקומות ובזמנים אחרים. ומה עוזר לנו לשאת היפרדות מתגעגעת זו?

ניב-יה, בחדות הבחנתו ומתוך חמלה אין-קץ, עונה על כך בספר:

רק הדמיון המשוחרר והפנטזיה – אותו דמיון יצירתי בו הכול אפשרי: לעוף, לשנות צורה, להפוך ארוך – לקצר, גדול – לקטן, לערבל בין עבר, הווה ועתיד, בין אפשרי לבלתי-אפשרי – רק הוא לבדו, יחד עם אפשרות התיקון היצירתי, שהוא נושא בחובו, מאפשר לנו לשאת את הגעגוע מתוך קבלת-המציאות. [...] אחרי התצוגה המסחררת של כוחו של עולם הפנטזיה והדמיון, רואה הילד את גינסיס, ובכל-זאת, בו-זמנית מסמן את גבולות המציאות. בו-זמניות זו של החזקת פנטזיה – מחד גיסא, והכרה במציאות – מאידך גיסא, היא הבסיס לבריאות הנפשית.

וכך, כל מי שקורא בספר – כמו בורא דרך גינסיס לא רק את עולמו הפנימי, אלא גם את ניב-יה השלם והמחודש.

4. כך מצא, כי בסיפור מצויים קשרים אחדים מתחום התעופה והחלל – כמו, למשל, מונחים מתחום התעופה והחלל: גיירף הוא שמה של קבוצת כוכבים צפונית (camelopardis בלועזית, גמל-נמר כשמו הקדום של הגיירף). חללית המחקר voyager 1 שוגרה לכיוונה בחודש ספטמבר 1977 (כשבועיים לפני לידתו של ניב-יה) והאתר של סוכנות-החלל האמריקאית נאס"א מפרסם עדכון שבועי על התקדמות המשימה.

הגיירפה בסיפור "מסבסבת את צווארה מול קהל". "סבסוב", ולא "סיבוב", הוא מונח אווירונאוטי מובהק, המתאר את התנועה הסיבובית של מטוס במישור הכנפיים.

בחלומו, מצמיח הגיירף כנפיים ו"מתעופף לו... אל עבר השמש שהחלה לשקע" – ככל כלי-תעופה.

בנוסף, האיור של נחש שאכל גיירף, שהוסיף ניב-יה בסיפה של כתב-היד המקורי (צילומו מופיע בדף האחרון של הספר), דומה מאד לאיור הנחש-ברית, שבלע פיל בספר "הנסיד הקטן" מאת סנט-אכזיפרי – טייס וסופר, שהשפיע על ניב-יה.

זאת – ועוד, לדעתו, גינסיס מתעופף לו אל עבר השמש ב-1996, כי באותה שנה נולד גינסיס נוסף, ועליו הוטלה משימה דומה של טיסה לעבר השמש. במהלך שנה זו החלו בנאס"א בדיונים מקדימים למימוש פרויקט גינסיס, שמטרתו – שיגור חללית לעבר השמש, כדי לאסוף דגימות של הרוח הסולרית ולהחזירן לכדור הארץ. זו הייתה משימה מסובכת ויוצאת-דופן בהנדסת-החלל – עקב הצורך להתקרב ככל-האפשר לפני השמש, והפרויקט המלהיב עלה כנושא מרכזי לסדר-היום בקהילה האווירונאוטית. אין ספק, כי ניב-יה נחשף לקיומו של פרויקט גינסיס והושפע מהוויכוחים סביבו בפקולטה ובבית (החללית גינסיס עצמה שוגרה בשנת 2001 – שנתיים לפני הירצחו – וחזרה לאחר שלוש שנים עם אוצר נדיר של דגימות, שבדיקתן ארכה כחמש שנים, ואכן נמצא, כי הן חשובות ביותר להבנת מוצא היקום).

שנת 1996 הייתה שנה מיוחדת בחייו של ניב-יה בהיבט נוסף: זו הייתה השנה, שנבט בה במחשבתו רעיון הביצקופטר

(http://www.neevya.co.il/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=4) – כנושא תחרות

הטכנוראש הראשונה בטכניון. אתגר התחרות היה להטיל ביצה מגג בניין בגובה 42 מטר באופן שתגיע במהירות המרבית ותיגע בקרקע בלי להישבר.

בראינונות לעיתונות לאחר התחרות – גילה ניב-יה, כי ההשראה לרעיון באה מפרויקט-החלל pathfinder, הנחתת מעבדת חלל על המאדים, אשר תוכנן ב-1996 והתבצע בהצלחה שנה לאחר מכן. תגליות החלל היו אם כן חלק חשוב בעולמו של ניב-יה בשנה, שחיבר בה את סיפור הגיירף.

קיים עוד רמז להשערה, כי הפרק, המתאר את "תיבת-נח" בספר בראשית (גינסיס), השפיע

בעקיפין על עלילת הסיפור: החיבור הוא סמלי ונשען על היונה. ניב-יה גרס, כי היונה, ולפניה – העורב, לא היו אלא מזל"ט המודיעין הראשון בהיסטוריה, ולאחר שדגם ניסויי ראשון (העורב) נכשל במשימה – למרות מספר רב של גיחות – נשלח מיד מזל"ט משופר (היונה), שאכן בגיחה השנייה הביא את המידע המצופה, עלה-זית, שהוא אולי פיסת-המודיעין החשובה בהיסטוריה, כי המסקנה הייתה, שהמין האנושי ישרוד במבול. ניב-יה היה מרותק מהדמיון המכני-פיסולוגי (וגם הפסיכולוגי) בין האדם למטוס ולציפורים. זו הייתה ראשית דרכו לכיוון הביומכניקה, ואפשר, כי ההאנשה של ג'ינסיס הגיירף, המדבֵר, חושב, מתייסר, נאנח, בוכה וחולם כמונו, היא ביטוי להסתכלות זו. גם ההמראה של ג'ינסיס הגיירף היא ברוח אמירתו של ניב-יה, כי ממש כמו מטוס – חייב האדם לנוע ולהתקדם כדי לשמור על יציבות ועל יכולת-תמרון.

5. בערב ההשקה להוצאת-הספר – סיפרה המאיירת, רחל סטורלו-חיים, בוגרת-הטכניון במגמת אדריכלות, שעשתה הסבה לתחום איור ספרי ילדים, על הפקתם של איוריה ל-
"ג'ינסיס רוצה הביתה":

מודעת לייחודיותו של הסיפור, הכתוב ומחורזו כסיפור-ילדים, אך תכניו אינם מוגבלים לעולם-הילדות – ביקשה לשלב בין טעמה האישי לרצונם ולדעתם של עורכי הסיפור, בני-משפחתו של ניב-יה, שקיבלו על עצמם את האחריות לייצג את טעמו. היה עליה לשלב בין ההומור והקלילות, שמצפים להם בספר-ילדים, לבין העברת המסרים הנוגים יותר, של כאב, של געגוע ושל תחושת חוסר שייכות. זה היה אתגר אמיתי, כי באופן טבעי היא נוטה לאיור קליל, הומוריסטי ואופטימי, ונרתעת מעיסוק בעצב וכאב. בנוסף, עברה המקצועי 'אילף' אותה לתת לקוחות את מה שהם אוהבים – איורים שמחים ומתקתקים, בצבעים זוהרים ועליזים. דוגמת הצבע הראשונה, ששלחה לבני-המשפחה, הייתה בגוני פסטל מנצנצים. כצפוי, הגיבו בהוצאה לאור בהתפעלות, אך תגובתה של רחל דורבן לא תאמה את תגובות האחרים: "איננו רוצים להיראות 'כמו כולם'", אמרה. "איננו מחפשים את המראה המתקתק".

מכאן התחיל תהליך ארוך של חיפוש, ניסוי וטעייה, שבסופו הגיעו המאיירת ובני-המשפחה לבחירה משותפת במערכת-גוונים מתונה יותר, בצבעוניות מעט 'מלוכלכת' ופחות נקייה, יותר הרמונית ושקטה, פחות צעקנית.

אתגר נוסף שעמד בפניה היה להתאים את עצמה לטקסט, המתאר מעברים גדולים במרחב ובזמן – מעֵבֶר בין בוקר לערב, בין הסביבה העירונית לסוונה הפראית, בין שמחה לעצב, בין מצאיות לדמיון. האתגר מבחינתה היה לתאר בצורה נאמנה את הסביבות השונות מאוד, אך יחד עם זאת לשמור על הרצף, כלומר שכל האיורים ייראו כשייכים לאותה משפחה. גם כאן נעזרה בצבעוניות מתונה יחסית, והשתדלה לעבוד עם מערך צבעים מוגבל – על מנת להפוך את האיורים לסדרה, כלומר שיהיה ברור, שבין אנחנו מבקרים בגן-החיות, ובין אנחנו מבקרים בסוונה האפריקאית, אנחנו עדיין נמצאים באותו סיפור.

עד כאן דבריה.

מבט מקרוב באיורים, יגלה, שקיים תיאום מופלא בין 'הרמה הילדית' של האיורים לבין מה שחבוי בהם:

כך, למשל, לגיירפה הנהנתנית – צעיף מנוקד, החונק שאיפות-על, וצווארה הארוך אינו נמתח כצוואר הגיירף, אלא מתכרבל בתוך עצמו, כמבטא כניעה. בצדו הימני של העמוד מציף הגיירף. עיניו התמהוות מביעות את דעתו על זוגתו השונה.

בעמוד הבא מצויר הגיירף המתחזה למאושר, אולם אם נביט היטב בעיניו, נבחין באומללותו ובפער הקיים בין עליונות הילדים לבינו. העיניים העצובות מסיגרות את סודו גם בדף, המתאר את ערב-היום: המבקרים חוזרים לביתם. שערי-הגן נעולים. גודלו של המנעול – כמעט כגודל ראשו של הגיירף מוכה היגון, כאומר: כאן מקומך. מכאן לא תימלט! המבוגרים והילדים בתמונה נמצאים בתנועה. הגיירף אינו נע. הוא מביט בהם בערגה, בקנאה. הם חופשיים; הוא כלוא.

על "ג'נסיס רוצה הביתה" מאת ניב-יה דורבן

לעיניים – תפקיד חשוב גם בדף, המעמת את הגיירף עם התנין וההיפופוטם. עיני התנין וההיפופוטם נשואות אל הגיירף, אך הוא אינו מבחין בהם. בדמעות-שליש מפנה הוא את מבטו מעלה-מעלה, הרחק מעבר לסורגי גן-החיות, וכמובן, הרחק משני אלה.

נאמנה לטקסט, המתאר את צעקתם עד השמים ("וביחד יצעקו "ג'נסיס!" עד השמים / [...]) בקול רם וגבוה") – פיו של כל אחד מהם פעור; פיו של הגיירף נשאר חתום.

גם בדף, המתאר את החלום על הסוונה, שיש בה זברות, גירפות, פילים ופרטי נוף אופייניים לה, נועד לעיניים – קטנטנות ביחס לציור כולו – תפקיד מרכזי: עיני הכל פקוחות, לסימון חופש; עיניו של ג'נסיס עצומות.

ואין אלה אלא דוגמאות בלבד.

מלאכת האיור מושלמת. ברגישות ובתבונה הצליחה המאיירת להעצים את משמעותו הסמויות של סיפור-הילדים.

